

Denne artikkelen kan kopieres fritt og videreformidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Minner fra oppveksten på Valentinlyst

Av Nils Estenstad

I denne artikkelen skal jeg fortelle om opplevelser fra min oppvekst på gården Valentinlyst. Som odelsgutt synes jeg nå i tilbakeblikkets lys, å bli ledet inn i oppgaver og utfordringer knyttet til det å overta og videreutvikle gårdsdriften. Det var sikkert gjort i pakt med god tradisjon og gode intensjoner. For å drive et stort gårdsbruk 40 – 50 år tilbake, måtte bonden skape en god samhandling mellom folk både på og i tilknytning til gården. Han måtte hanskens med mange typer utfordringer knyttet til dyr, maskiner, omgivelser og hendelser. Jeg ble således deltaker i en mangfoldig, spennende og fri tilværelse med et vell av muligheter. Jeg så nok ikke slik på virkeligheten den gang, men i ettertid kan jeg se hvordan dette har på ulike vis formet meg som person.

Min fortelling bygger i all hovedsak på det jeg i dag kan erindre, og hukommelsen er nok ikke den kilden man etter mange tiår skal ha for stor tillit til. En rekke forhold kan imidlertid dokumenteres, og flere skildringer har sin rot i historier og episoder, som ulike personer har bekreftet og gitt sin versjon av. Alternativt å la være å nedtegne disse minner forekommer meg som en dårligere løsning enn risikoen for feil og skjevheter i fremstillingen.

For helhetens skyld vil jeg starte med å gi en kort beskrivelse av gårdens opprinnelse, og kort peke på viktige sider av det som la grunnlaget for driften. Min fortelling begynner med noen få spredte og uklare minner fra slutten av 2. verdenskrig, og avsluttes på 50-tallet.

Valentinlyst blir etablert

I året 1809 kjøpte Marcus Hegge 40 mål av Brøsets eier Svend Busch Smidt. Dette sammen med senere kjøp av tilleggsgjord fra Brøset skulle bli starten på gården Valentinlyst.

Marcus Hegge var gift med Katrine Shum, datter av Valentin Shum. De får en sønn i 1805 som får navnet Valentin etter sin morfar. Sønneren Valentin er ved dårlig helse. Utflytting fra byen og ut til de landlige omkringliggende områder, var for de bedre bemedlede en god løsning for å sikre matvarer fra landbruket, få frisk og god luft, samt en helsebringende livssituasjon. Det er nærliggende å tro at motivet bak Marcus Heggens etablering av en gård på dette stedet har en sammenheng med dette. Det er videre fristende å anta at gårdsnavnet Valentinlyst har sammenheng med sønnen Valentin og morfaren ved samme navn. "Lystgårder" var det for øvrig flere av i området.

Gården ble lagt i sørenden av den store flata nordover mot Persaunet, Bromstad og Brøset. Her var leirjord av god bonitet, flat og lettdrevet. Området var også i noen grad skjermet mot sterk vind og uvær mot syd og vest av høydene mot Berg og Tyholt. De store furutrærne vi ser i dag, og de store bjørketrærne vi finner spor av i hagen, må ha gitt både livd og godt miljø.

Bekken nede i dalen – en typisk flombekk – ga tilgang til vann, og den hadde i perioder vannføring stor nok til å drive en liten mølle. Kvernsteinene er funnet og bevart på gården.

Marcus Hegge la bygningene i en U-form med åpning mot nordøst. Hovedbygningen lå sentralt i tunet med en uthusbygning på hver side. Herfra kunne man se nedover jordene til Brøset og Bromstad med fjorden i bakgrunn.

Gjennom gården gikk kjerreveien ned til Brøset og Tunga. Plassering og utforming av gården synes vel gjennomtenkt. Her skapte man en forening av jordbruk, det sosiale liv og et levesett for helse og velvære. Hovedbygningen fikk valmet tak, stor takhøyde (anslagsvis i underkant av 3 m) og rik utsmykking ved gesims, rundt vinduer og hovedinngang. Dette tyder på en byggherre med god økonomi og visjoner om en lovende fremtid. Dette skulle bli et godt og helsebringende sted for sønnen Valentin å vokse opp i.

Det som virket så lovende, gikk ikke så bra. Sønnen Valentin døde i 1814 ni år gammel. Marcus Hegge døde 2 år senere. Enken Susanne Shum Hegge selger da Valentinlyst til eieren av Brøset, regimentskvartermester Henrik Lysholm Angell, 15. november 1816. Mye tyder imidlertid på at Susanne hadde tapt sitt

Valentinlyst i 1930-årene - bildet er antakelig tatt 17. mai. I forgrunnen til venstre er en revgård.

hjerter til Valentinlyst. Den lille familiens gleder og sorger var nok sterkt knyttet til det nyetablerte gårdsbruket, og i 1828 kjøper hun gården tilbake fra Henrik Lysholm Angell. Valentinlyst var et meget drivverdig bruk og et godt sted å leve. Den senere gårdshistorien bekrefter at gården hadde meget gode driftsforutsetninger.

Senhøstes i 1911 oppstår det brann i den østre låven. Den var

full av høy, og den eksplosive brannen som fulgte la hele gården i aske. Johan Martin Klungerbo var eier av Valentinlyst, og startet ganske umiddelbart oppføring av nye bygninger. Disse bygningene skulle bli betydelig større enn de opprinnelige, og bygd etter den tids krav til moderne driftsbygninger. De mange eierskiftene tyder på at oppbygningen skulle bli et meget tungt økonomisk løft i en vanskelig økonomisk periode med krig og ufred i Europa. Det er disse bygninger som i dag står på Valentinlyst.

Mine besteforeldre Nikodemus og Anna Pauline Hønnås kjøpte Valentinlyst i 1925, og gården har siden da vært i familiens eie. De hadde begge sitt fødested i Leksvik, men hadde i flere år forpaktet gårder på Strinda og i Gauldalen.

Nekken og Paulina, som de til daglig ble kalt, hadde ett barn, Emilie. Hun ble

sommeren 1933 gift med Anders Estenstad fra Hølonde. De fikk 3 barn, Ingrid, Nils og Marit. Jeg, Nils, ble født hjemme på gården under unntagelsestilstanden i oktober 1942. Jeg er fortalt at det var en del dramatikk under fødselen om natta. Jordmora var usikker på hvor gården lå, og alt var mørklagt. Men det gikk bra til slutt, og stor stas da odelsgutten vel var kommet til verden. Arvefølgen var sikret. Det var gjerne slik en tenkte den gangen.

I artikkelens fortsettelse vil jeg fortelle om episoder som har gitt opplevelser jeg tror har betydd mye for min utvikling, og hvordan familien på ulike vis har påvirket min utvikling som person. I ettertid ser jeg at det nok lå bevisste tanker bak de føringer som ble lagt for mine valg. En odelsgutt skal med tiden utvikles til å ivareta en rolle som eier og driver av et gårdbruk. Til det kreves kunnskap og ferdigheter av mange slag. Man tenker kanskje først og fremst på

Familiebilde fra 1957.
Foran: Emilie, Marit og
Anders. Bak: Nils og
Ingrid.

det som vedrører jordbrukets tekniske drift og produksjon. Men jeg har senere forstått at for eksempel utvikling av personnettverk, sosiale ferdigheter, leder-evner, kulturinnsikt, nyhets- og media-interesse etc., er av stor betydning.

Mine første leveår

Jeg minnes ikke mye fra mine første leveår, men jeg må ha utviklet en viss skiferdighet meget tidlig. Det var en tysk kontrollpost oppe ved alléen i Sig. Jorsalfars vei. På fine vinterdager var det populært å kjøre på ski i bakken der Eberg skole i dag ligger. Dette var min lekebakke. Her stilte jeg opp i en diger vadmelskjeldress og hvit skinnlue. Jeg likte å konkurrere og vise mine skiferdigheter, særlig ovenfor de tyske vaktene. Det fortelles at jeg var lykkelig når jeg kjørte fortere enn vaktene. Hvis de tryna skikkelig, og ble liggende og kave i snøen med ski og staver, da lo jeg så jeg knakk sammen. Tape tålte jeg dårlig,

og når det skjedde, måtte jeg ha revansj. KonkurransEinstinkt var antagelig tidlig vekket, og ble ikke mindre av ros fra de på kjøkkenet når jeg kom hjem. Jeg skulle lære mye om det å konkurrere ut-over i barne- og ungdomsårene.

Det andre bildet som sitter fast i minnet, er lekeplassen ved rota på storfurua i lunden. Her var hull innimellom de svære røttene. Jeg kunne grave tunneller under røttene, bygge veier og hus for lekebiler og ulike hestevogner. Traktor hadde jeg ikke. Jeg visste ikke hva det var. Men høypresse, treskeverk og selvbinder var det. Ulike klosser representerte utstyret, og bestefar fikset litt på dem, slik at en kunne skjønne hva de representerte. Og her brukte jeg ulike furukongler som husdyr. Noen satte jeg 4 pinner inn i. Det skulle forestille beina på hester og kyr. Noen hester fikk 5 pinner. Det var de jeg var mest glad i, som Hølondrugga og Bruna. Lekegrisene

fikk ikke bein. Heller ikke sauene. Det var så lite de hadde å gå med at en kunne overse en slik bagatell på kongledyr. Hønene fikk ikke en gang konglestatus – de var gråhvite småsteiner. Jeg hadde jo sett på gården at griser, sauer og høner skulle bli mat, og ble slaktet etter kort tid. Og etter slaktinga kom det alltid ny tilvekst. Enten kjøpte bestefar nye dyr, eller så avlet vi selv. Grisunger og kyllinger var gøy å leke med. Jeg er ikke sikker på om det alltid var en gjensidig følelse. Lemfeldig og snill behandling var det nok ikke hele tiden, og den var heller ikke like populært hos de voksne.

Leken på min lekegård var preget av det som skjedde på gården hjemme. Verdi og rangordning på min lekegård skulle være som i virkeligheten. Og her var jeg bonden som var sjef og bestemte.

Lekekamerater hadde jeg knapt på denne tiden. Min eldstesøster Ingrid – 7 år eldre enn meg – kunne være med å leke, og det likte jeg godt. Men ofte var hun mer påpassende tante enn lekekamerat. På gården bodde det den gang flere familier, men de var enten barnløse, eller hadde unger som var mye eldre enn meg. Også de ville gjerne passe på meg. Flere av gårdsdrene var veldig trivelige, og lot meg være med på mer enn det jeg i dag selv ville ha gitt lov til. Det var både spennende og moro. Hushjelpen, Hjørdis, ble en veldig kjær person og lekekamerat. Å henge i skjørtene på henne, ute så vel som inne, var gøy. Ble jeg for masete, ble jeg satt på potte med

Nils og Ingrid (1945).

et eller annet blad. Der kunne jeg sitte fredelig og nyte stunden i lang tid. Noen sier det er slik i dag også.

Tiden mot skolestart - aktiviteter på gården i mine første år

Det var ikke tett med naboer rundt oss på den tiden. Nærmeste mulighet for jevngamle venner var jentene på Bekkevoll, og deres lillebror Nils, til daglig kalt Lillegutt. Med alderen økte aksjonsområdet, og kretsen av venner ble etter hvert litt større. For å kunne fylle dagene med artige aktiviteter måtte man finne på ting selv. Inspirasjon til å finne på ting var nok sterkt stimulert av den kontaktflaten mine foreldre og bestefor-

eldre hadde med slekt, venner og ikke minst lag og organisasjoner de var tilknyttet. Gjennom mange besøk på gården og andre steder lærte jeg i disse årene mange å kjenne. Når jeg tenker tilbake på dette i dag, er det nok de voksne personene med godt barnetekke som har festet seg i minnet.

Bøndene på Strinda var vel organisert, og bl.a. var det etablert typer av arbeidslag, der bøndene hadde gått sammen om anskaffelse av utstyr til felles bruk. Treskeverket og høypressa er eksempler på dette.

Kristian Stendal var bas på både ”pressa” og ”trøska”. Han ble en av mine favoritter. Jeg kalte han ”Hopperalla”. Ved enhver anledning var jeg frempå og skulle ride ranke på foten hans. Han sang og gjorde ablegøyer samtidig. Jeg husker jeg helst ville sitte på fanget hans, sannsynligvis for å være beredt straks det bød seg en sjanse til en ride-tur.

Når trøska og høypressa gikk, hadde jeg klar beskjed om å holde avstand. Dette var ingen lekeplass for unger, og lydri-vået bidro til å skape respekt for maskin og arbeid. Det var stort å få være med bestefar inn på låven og se han starte opp dieselmotoren som drev verkene. De første gangene var det med andekthet og age jeg så hvordan startsnora ble snurret opp, og motoren gjort klar for å dra det man orket i snora. Jeg ble fortalt at dette skulle jeg også gjøre om noen år,

Nils 6 år gammel i sitt favorittantrekk. Mor sydde mange slike kortbukser. Revgården og bygninger på Brøsetflata i bakgrunnen.

men ennå var det for lite ”krutt” i armene. Alle detaljer og hver bevegelse ble nøye registrert. Jeg skulle imidlertid aldri få starte denne motoren. Den maskinelle utvikling gjorde den overflødig, og jeg kjørte den på brommen i 1967, rustet og avfeldig.

Et høydepunkt for en som ennå ikke var fylt 6 år, var da jeg fikk lov til å lage noen bindetråder av ståltråd. Disse ble brukt til å holde de pressede høyballene sammen. Tråden ble strammet opp på en enkel benk, slik at den ble rett og fin i ca 2,5 m lengde. På den ene enden skulle det være en liten løkke. Med litt hjelp gikk det brukbart. Men da jeg ble bedt om å stikke bindestrengen inn i den bli-

vende høyballen, da sviktet motet. Med nye oppfordringer og litt hjelp fra Hopperalla fikk jeg bygd opp mot nok til å prøve. Det gikk bra.

Et par år senere fikk jeg lov til å lage streng. En av karene på laget skulle være borte en liten stund, og jeg kunne få hjelpe til med å lage streng hvis jeg ville. Jeg var litt kry for å få bli med som en av gutta på laget, og var ikke så lite spent. Spenningen avtok imidlertid ganske fort. Dette monotone arbeidet var ikke så morsomt likevel – men jeg fikk formaninger om at det var viktig at det ble gjort skikkelig. Et lite økonomisk bidrag fra far, og litt skryt og anerkjennelse fra de andre på laget gjorde det hele lystigere.

Høypressingen var i grunnen en artig tid på gården. Mye folk og mye liv. Dessuten kom det da oftere nabounder innom. Levenet fra pressa lot seg høre over ganske store avstander, og varslet om hva som foregikk. Det var ikke mye konkurrerende støy den gangen. De voksne var ikke særlig begeistret for ungebesøk med dette utstyret gående, men om vi holdt passe avstand fikk vi ungene være i fred med vårt. Vi likte best å gjemme oss og bygge huler og hulrom i stabelen med høyballer. Den ble som oftest ikke liggende lenge, men kjørt bort med lastebil til de som hadde behov for foringshøy. Mye gikk nok til travbanen, men jeg kan huske at høy ble kjørt ned på Brattøra, for derfra å bli skipet nordover til områder med fôrmangel.

Valentinlyst var bygd og drevet som et kombinasjonsbruk. Potet, rotvekster og korn var i så måte en sentral del av dyrkingen. Kornproduksjonen foregikk på klassisk vis med selvbinder, hesjing på tråd (2 tråder) eller på staur. Her tjente jeg mine første kroner. Oppgaven var å hesje 50 m med kornband av bygg. Der- som det ble gjort skikkelig, og godkjent av far, skulle jeg få en formidabel lønn på hele 2 kroner. Jeg var ennå ikke helt fylt 6 år, og hadde ikke så mye greie på penger. Det var helst 1-ører og 2-ører, og en sjelden gang en 5-øre, jeg kjente best. Men nå kunne jeg altså "vinne" en hel 2-krone, om resultatet ble godkjent. Og best av alt – den var en seddel – en seddel med rødbrun farge med et stort 2-tall til venstre i seddelbildet, kan jeg huske. Sedler ble liksom mer verd enn mynter. Hvorfor, aner jeg ikke, men følelsen av å ha en seddel i hånden, høre den svake knitrelyden, gjorde at den ble opplevd som gildere enn mynter.

Her skulle det jobbes, for 2-kroningen skulle jeg vinne. Jeg husker ikke hvor lang tid jeg brukte, men jeg kunne observeres fra kjøkkenvinduet, og mottok av og til korrigerende meldinger fra trappa når jeg var i ferd med å komme skjevt ut. Tiden frem til premiering var nok for meg det viktigste, men han som sto på trappa så nok mer på kvaliteten av arbeidet. Med min lille og magre kropp var dette også en kamp mot snarp og støv. Hvert kornband som skulle på hesja, ble som en intim slowfox med kornbandet. Snarp smøg seg inn i alle

kroppens hulrom og i klærne ikke minst. Det klødde og stakk overalt, gjerne i flere dager. Men å tåle dette mot å oppnå en slik formue syntes jeg var OK.

Jeg ble ferdig, og fikk jobben godkjent. Fra starten av var det nok lagt opp slik at jeg skulle få mitt honorar for innsatsen, men jeg skulle lære å passe på at det ble skikkelig gjort. Etter noen anmerkninger og mye ros på inspeksjonen, fikk jeg spørsmål om når jeg ønsket honoraret utbetalt. Fra mitt ståsted var det et idiotisk spørsmål. Utbetaling var straks! Jeg gikk og kjente på 2-kroningen i lomma resten av den dagen, men hadde egentlig ingen klare tanker om hva en slik formue kunne brukes til. Det endte med at mor tok vare på den, men det måtte være helt klart at den var min. All snarpa i klærne måtte også mor ta seg av – et lite trivelig arbeid vil jeg tro.

De arealene som skulle ha rotvekster og poteter, ble gjerne gjødslet med naturgjødsel, eller på godt trøndersk kalt frau. Det var noe med at en ikke måtte ha på for mye på potetåkeren. For mye kvelstoff ga ”vasspotet”. På dette alderstrinnet i min oppvekst var jeg ikke helt med på alle aktivitetene. Noe potetsetting kunne det bli, men ellers var jeg mest tilskuer.

Utkjøring av frau ble gjerne gjort på tidligvåren. Fraukjellerne – vi hadde to – måtte tømmes og klargjøres for en ny vinter. Når dette arbeidet pågikk, ble det i vårløsningen store dammer i fraukjel-

lerne, spesielt i grisfjøs kjelleren. Vårløsningstiden var i grunnen en fantastisk artig tid. Flombekkenene hadde god vannføring, og det ble dannet dammer mange steder. Dette visste jeg og Lillegutt borte på Bekkevoll å utnytte, og startet gjerne badesesongen da. Vann har en utrolig tiltrekning på unger. Den fineste bekken var den i Bekkevoll dalen. Kvinnfolka var stadig etter oss for å se til at vi passet oss, og at vi hadde klærne på. Det greide de ikke, og vi utviklet mye smartness for å unngå å bli tatt. Når jeg i dag ser tilbake, er det utrolig hvor smart og fantasifulle vi kunne være. Vi var nok det noen ville kalle for småjævler. Men det er kanskje ikke så rart at vårens ankomst med lys og varme, ikke bare stimulerer de grønne vekster, men også utløser energi og virkelyst hos unger som er overfylt av virketrang.

Det er mange historier å fortelle fra denne tiden, men jeg lar denne ene tjene som illustrasjon på de mange viderverdigheter som utspant seg.

Bestefar brukte brisling til grisefor. Brislingen hentet han i trekasser hos Nikolai Dahl. Kassene var 85x50x23 cm, og påført fisketype, navnet Trondheim og ett eller flere nummer. De som hadde noenlunde tett bunn ble et glimrende utgangspunkt for å være båt. Lillegutt og jeg fant et par slike fine kasser. De skulle være to krigsskip. Motoren var en hesjestaur. Den kunne samtidig være til bruk som kanon, og som kanonkuler hadde vi plukket noe småstein som vi

hadde klar i bunnen på "skipet". Så bar det ut på det bæsjfargede osean, Gris-skitdynna. Jeg kom først av gårde, og ville prøve å komme med angrep fra det mørkeste området innerst. Der inne var det så mørkt at jeg ikke ble så sårbar for kanonskudd fra Lillegutt. Båten gikk glimrende, om enn litt ustødig. Hesjestauren var god å ha når man skulle vinne igjen balansen. Lillegutt hadde litt problemer med fremdriften, og jeg bestemte meg for å prøve et angrep. Jeg tok et godt tak i hesjestauren, og fikk fart mot fiendens båt. Lillegutt så faren, og satte i gang en rask retrett mot land, slik at jeg måtte ta et nytt kraftig tak med hesjestauren. Det var i iveren da det gikk galt. Jeg mistet balansen, båten hvelvet, og jeg havnet midt opp i smørja av vann, piss og grisskit. Det gikk under med hele meg, men jeg fikk karet meg til lands på en eller annen måte. Hvordan jeg kom meg på land, er uklart, men det gikk bra det. Nå sto det andre og betydelig vanskligere utfordringer foran meg. Hva med mor -?

Lillegutt kom rimelig godt i fra hendelsen. Han fikk støvlene fulle av den smørja vi lekte i, men ellers var han nesten uberørt av gjødselvannet. Han gikk derfor først. Vi luktet ille der vi kom stabbende rundt låvebrua og inn på gårdsplassen, og så nok minst like ille ut. Bestemor var den første som så oss komme, og alarmerte mor. De kom løpende begge to, og skjønte straks hva som hadde skjedd. Eimen av grisemøkk

var ikke til å ta feil av, og dunstet lang vei.

Vi ble beordret til å stå i ro på gårdsplassen foran kjellernedgangen til størhuset. Det ante meg hva som nå var i ferd med å skje. Jeg prøvde å dempe på sinnet jeg så bygde seg opp hos kvinnfolka, og uttrykte min glede over at alt hadde jo gått helt flott inntil jeg mistet balansen. Dessuten hadde jeg tatt mine første svømmetak. "Æ svømt minst 2 tak – og det, tè og med på røggen," hevdet jeg med så mye stolthet i stemmen jeg greide å oppdrive i en slik presset situasjon. Det var som å skvette vann på gåsa. Klærne ble vrenget av meg der jeg sto, for deretter å få en forvask av slangen i størhuskjelleren. Etter denne spylingsrunden ble det ordre om å gå ned i kjelleren for videre behandling. Lillegutt var heldigere han. Han fikk beskjed om "å ha sæ heim".

Nede i størhuset ble det en ny og grundig omgang med spyling. Nå ble alle deler av kroppens lemmer og hulrom spylt. Her var ikke tilgang til annet enn kaldt vann, så det ble innmari kaldt. Såpe, som man ellers kunne være sparsom med, ble brukt i mengder. Men sånn skulle det vel også være. Jeg måtte bare slutte å syte over kulda. Det var en del av straffen. Jeg tror ikke jeg gråt. Kanskje var det fordi også jeg innerst inne innså berettigelsen av kalddusjen. Men det hele endte veldig godt ved kjøkkenbordet, med varm kakao og brødskiye som kunne nytes med varme og tørre

klær. Jeg påsto igjen at jeg hadde svømt på ryggen, og nå utløste det latter og fleipende kommentarer. Akkurat da var det godt å være odelsgutt – selv om han i flere dager skulle avgi en odør av gris-skit.

Ski

I perioden med folkeskole og realskole skulle det skje store endringer både med meg personlig og på den hjemlige arena med gårdsdriften. Min interesse for skisport, og fremfor alt hopping, skulle ta mye av min tid. Siden hele familien også var meget interessert i skisport, og far engasjert som leder, var det naturlig at jeg ble støttet og oppmuntret til aktiv deltagelse. Magnar Estenstad, mitt søskenbarn, var alt etablert som toppløper, og jeg møtte mange av skiessene en kunne lese om i avisene og høre om i radioen. Når det var skirenn i vårt område, var det vanlig at løpere bodde på gården. Det var en annen økonomi i idretten den gangen, så støtte med bolig og mat var velkommen. Min opplevelse av besøkene var at vi hadde en morsom og trivelig tid med mange historier og påfunn.

Treningsleiren i Skogstua til Skjetlein Landbruksskole ved Ellingsvatnet på Hølonda ble et viktig samlingssted for de beste langrennsløperne i Sør-Trøndelag. Her skulle de unge talentene få møte og trene og jobbe sammen med de eldre løperne, som Martin Stokken og Edvin Landsem. Magnar Estenstad var også en del av dette miljøet, men bodde hjemme på Litlnæve ikke langt unna. Dette

Demonstrasjon av sats på hoppet i Bekkevoll-dalen i 1952. Vi brukte trekasser og plankbiter som fundament til hoppet, og vi sparte snø og kom fortere igang med hopping.

skjedde i årene 1953 til 1955, og her skapte man grunnlaget for hegemoniet trønderne hadde i langrenn mange år fremover. Navn som Sverre Stensheim og Harald Grønningen minnes nok de fleste. Dette langrennsmiljøet skulle jeg bli godt kjent med ved at jeg ofte var med far på besøk. Jeg opplevde det som et trygt og trivelig miljø som skapte prestasjoner på toppnivå. På trening og i renn kunne jeg fornemme spenningen og tenningen før start. Og jeg fikk en nær og direkte opplevelse av løpernes gleder og skuffelser. Jeg fikk se omsorg og seiersjubel og hvordan løpere og tre-

nere støttet hverandre. Men jeg fikk også høre om tjuvtriks som var på kanten av det som var rett og lovlig. Det er umulig for meg å peke på direkte virkninger av alt jeg var med på i denne perioden, men hendelser sitter så klart i minnet, at jeg tror dette var læring som satt og virket sterkt på en liten pjokk.

Hoppingen lå likevel mitt hjerte nærmest. Det ble skapt et fint hoppmiljø på Strinda blant jevnaldrende gutter, der Bekkevollidalen og Steintrøa var daglige samlingsplasser. Ellers var vi ofte på renn og på trening i bakkene i Gråkallen, Granåsen og Byåsbakken. Sesongen var ikke så lang og intensiv som nå. Det var gjerne 5-6 hopprenn omkring i Sør-Trøndelag, og så var det å håpe at man ble uttatt til kretsmeesterskapet, hopprennet på Frösön i Østersund og hovedlandsrennet (NM).

Jeg fikk mange gode og nære venner i dette miljøet, og har i dag, 50-60 år senere, fremdeles god kontakt med flere. På renn konkurrerte vi i klasser etter alder, og det ble gjerne til at vi også holdt mest sammen på trening og renn. Trenerne hadde vi av og til. De første årene var far en slags hovedtrener, og la forholdene til rette for meg på en måte som på den tiden gikk utover det som var vanlig. Etter hvert som jeg ble eldre, var det stort sett gamle hoppere med lidenskap for hoppporten som stod for treningen. Entusiasme hadde de i overflod, og sto på dagen ut så lenge det var noen som ville hoppe. Om de var gode eller dårli-

ge trenere, vet jeg ikke. Ikke tror jeg det hadde så stor betydning heller. Men vi lærte å stå på – ikke gi opp - ha det gøy. Det var kanskje en riktig strategi i den alder vi var. Glede og trivsel i det sosiale miljøet telte mest. Vi kom sammen for å ha det gøy – men det var ekstra gøy å vinne, så klart.

På treninger var det ofte slik at vi var sammen med de eldre hopperne – juniorer og seniorer. Mange av disse ga oss mye teknisk hjelp med bakgrunn i sin egen erfaring. Den inspirasjon og de råd som kom fra de beste hopperne, var av stor verdi. De kom med hint og idéer om hva en kunne gjøre. Korte beskjeder på kulen før du gikk opp og tok neste hopp. Mange navn kan nevnes i denne sammenheng, men personlig minnes jeg kontakten med Torbjørn Falkanger, Anders Woldset og Kjell Engan, bror til Toralf, (begge de to sistnevnte har gått bort). Og dessuten - følelsen av å være med i flokken av elitehoppere ga en enorm selvtillit. Vi var på fornavn!

Jeg husker min gode venn Hans Olav Sørensen og jeg på slutten av 50-tallet diskuterte muligheten for deltagelse i OL i 1964. Sjansene for uttak var ikke store. Hans Olav reiste, men jeg måtte være hjemme. Noen år tidligere var det imidlertid klart at jeg var langt fra å prestere hopping som kvalifiserte for en plass på OL-laget. Moro ville det ha vært å delta sammen med så mange kjente skihoppere. Slik endte hoppkarrieren. Utstyret ligger fremdeles godt la-

Valentinlyst 8. juli 1952. Låven er nå forlenget fra låvebyggets hjørne. Her kom det silo, redskapsbu og høylager. Vi ser øverst til venstre gangveien over Tyholthaugen. Personen i åkeren til venstre tynner nepe. Til høyre vises revgården. De nærmeste trærne i hagen var majestetiske furuer, og de står i hagen fortsatt og er rundt 250 år gamle.

Flyfoto tatt av Widerøes Flyveselskap. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

gret på kvistloftet hjemme, og bærer med seg minner fra en tid jeg ser tilbake på med stor glede.

Slåttonn

På Valentinlyst var det godt om hester. Tallet kunne variere noe, men 6-7 hester sto på stallen til enhver tid, herunder et par travere. Far og bestefar var meget interessert i hest og travkjøring. Den store traveren var Milton Simson, som i 1942 bl.a. vant Trøndelagspokalen. Jeg husker ikke mye fra Miltons meritter. Min befatning med hestene kom primært gjennom slåttonna og høykjøring. Jeg fikk ofte sitte på høylasset med en av slåttekarene, og holde i tømmene. Med årene fikk jeg bruke min egen høyvogn og hest. Det var Hølonrugga, eller Rugga som hun til vanlig ble kalt, og Bruna som jeg helst ville bruke. De var

rolige, og kjente veien og alt som skulle skje. Det var rygginga i brukrysset inne på låven som var det vanskelige punktet. Her var det snart gjort å få et hjul utafør brukanten, om man ikke passet på. Vær rolig i stemme og bevegelser, lød det fra slåttekarene, ellers hisser du opp merra. Men jeg tror ikke verken Bruna eller Rugga lot seg hisse mye opp av meg. De var snille og gode hester som var trygge på sine omgivelser. Jeg tror de skjønte at jeg var på en slags opplæring.

Slåttonna var ei god tid med mye folk og liv på gården. Og slåttefolket var en meget mangfoldig gjeng med ulike talenter. Noen var flinke til å lage ting med hendene, andre hadde tegneferdigheter, og trekkspillet var ofte å høre om kveldene. Noen studerte til prest, andre skulle bli ingeniører. Som slåttekarer var det

ingen forskjell på dem, og flere var med i slåttonna år etter år.

På lørdagskvelden, etter en grundig vask og barbering, ble det spilt kort. Det var noe de kalte 5-øres poker. Det foregikk i det østre soverommet på kvisten. Jeg hadde ikke noe direkte forbud mot å være der, men jeg tror spesielt bestemor var litt betenkt over hva jeg kunne få høre og se. For meg var dette spennende. Det å få være flue på veggen og høre og se hva slåttekarene gjorde på fritiden, var som å komme inn i en ukjent og spennende verden – de voksnes verden. Som oftest satt jeg i ei seng og bivånet det hele på litt avstand. Jeg satt musestille for ikke å vekke oppmerksomhet. Det hadde jo hendt at jeg ble skyssset ned på kjøkkenet.

Når karene hadde spilt en tid, kom det kopper på bordet, som de hadde noe blankt "vann" i. Jeg skjønnte ikke dette helt, vannet måtte ha hatt en rar virkning. Det var høy og lattermild stemning, og rullingsen gikk unna ganske fort. Sigarettøyken lå tjukk oppunder taket. Dette var lenge før røykeforbudets innføring. Etter en times kortspill ble det oppbrudd. De skulle til noe som het "Gamla" ("Gamle Trondhjem" i Kongens gate). Jeg trodde det var en spesiell gammel dame de skulle besøke, men jeg kunne se at bestemor ikke likte opplegget. Det måtte altså være noe annet enn en gammel dame.

Bestemor og bestefar, om han hadde anledning, gikk gjerne i Moholtkirka ved 10.30-tiden på søndag. Prekenen begynte kl. 11.00. Det var kanskje derfor karene på kvistloftet ikke kom ned til frokost før nesten ved middagstid. Litt uggan var de også. På søndag var gjerne middagen litt senere enn kl.12.00, slik det vanlig var. Da passet det gjerne karene å ta en tur på Leangen travbane og kanskje et besøk innom kaféen på Gildheim (se *Årbok for Strinda historielag 2010*, s. 27, om denne kaféen).

Foreninger og lag

Jeg ble tidlig kjent med menighetsmiljøet på Strinda. Bestemor var aktivt med i ulike kvinneforeninger, og hun passet på at vi leste Fadervår sammen ved sengetid. Kvinneforeningsmøter, misjonsforeninger og andre organiserte aktiviteter foregikk ofte på gårdene omkring på Strinda. Noen ganger ble Veiskillet og kirka brukt, men det var helst ved større samlinger. Jeg syntes flere av de gamle kjerringene, (for meg fremstode som svært gamle), var trivelige. Når jeg mer enn 10 år senere kjørte dem til og fra møter, (jeg hadde fått sertifikat og lånte fars bil), opplevde jeg stemningen i bilen som livlig og langt fra det jeg oppfattet som religiøs. Det var simpelt hen en fornøyelse å få kjøre de gamle damene. Damer som nå hadde min aller største respekt.

Organisasjonslivet sto sterkt i familien. Jeg hadde inntrykk av at det stadig var noen som skulle på møter, eller at det

skulle holdes møter hjemme på gården. Bestemor hadde sin interesse primært i kvinneforeninger og misjonsforeninger i vårt område. På møtene var det gjerne kollekt, og det var en liten preken, oftest av sogneprest Winsnes, og salmesang. Bestefars interesser gikk mot bondeorganisasjonene, og han var aktivt med i Leksviklaget. Mange kom innom gården for å diskutere saker, og for bare å hilse på familien. Jeg fornemmet nok allerede da hvor sterke familiebåndene var, og den innsats som måtte til for å holde dem ved lag. Det har nok blitt vanskeligere å følge opp dette for de etterfølgende generasjonene.

Mor var ikke med i så mange foreninger, men jeg hadde inntrykk av at syforeningen var viktig. Der kunne jeg også være tilstede, uten at det som skjedde skapte særlig interesse. Men jeg forsto det den gang som at det var en viktig forening, og det var ingen tvil om at det måtte være morsomt å være med på møtene. De lo så det ljomet gjennom hele stuelå-

na. Mors helse skulle utvikle seg uheldig. Hun ble mer og mer plaget av psoriasis og revmatisme, og engasjerte seg sterkt i Revmatikerforeningen, bl.a. som formann i flere år.

Far var med i det meste av lag og foreninger. Telefonen sto ikke. Det var mye opptattsignal hos oss, fikk vi vite. Engasjementet i travsportsforeningen, løpsleder og dommer på Leangen, formann i skikretsen, rennleder og hoppdommer, leder for treningssamlinger - og hundespporten med jaktprøver og utstillinger. Dette for å nevne det grøvste av engasjement. Det måtte bli hektisk mang en gang, men ikke mer hektisk enn at jeg veldig ofte var med. Innen rammen av denne artikkelen er det ikke mulig å gå nærmere inn på dette, men jeg fikk innsyn i et bredt spekter av aktiviteter og personer. Jeg ble etter hvert vant til dette, og ble mer og mer kjent med de ulike miljøene. Gøy var det også å få være med.

Visning av brukshester på gårdsplassen. Fra v. Olaf Nordby med Bruna, far med Hølondrugga, og bestefar med ukjent hest. På gården sto det 6-7 hester på stallen til enhver tid, herunder et par travere. Bildet er tatt våren 1948.

Maleri av hovedbygningen fra hagesiden av Erik Høiem (2007). Vi ser deler av rhododendronsamlingen, som ble påbegynt av forfatteren i 1967. Utbyggingen av denne samlingen var størst i perioden 1985 - 1995.

Hageinteressen

Jeg tror far brukte mer tid utenom gården enn på gården i mange år etter krigens slutt i 1945. Man kom inn i en tid med optimisme og forventninger om nye muligheter og en lovende fremtid. Det stemte jo det. Dette skapte så grunnlag for nye tanker om næringsutvikling. Penger var det ikke flust med, men idéer og pågangsmot var det flust av. Her var nok bestefar og far to forskjellige typer. Bestefar var opptatt av å føre gården videre på trygg grunn, slik han hadde gjort det i alle år. Et solid og godt gårdsbruk hadde han skapt, gården lå glimrende til, også i forhold til byens vekst. Bestefar var nok opptatt av at jeg, som odelsgutt, skulle forstå dette. Slike tanker kom han med når vi var i hagen og plantet busker og trær.

Jeg husker godt dagen da Storbjørka måtte skjæres ned. Å finne på slikt var nesten verre enn å banne i kirka, men vi var skjønt enige om at dette måtte til,

selv om det var trist. Den hadde råtnet så mye innvendig at i kraftig nordvestvind kunne den falle, og kanskje skade de uvurderlige furutrærne. De hadde sikkert stått her fra gårdens begynnelse. Og så syntes jeg synd på stærpåret som hadde reir i hullstammen.

Den store svansen ble kvasset opp, og gårdsfolka stilte mannsterkt opp med tau og annet utstyr for å sikre at kjempe-treet datt på riktig plass. Det gjorde den, og endte sine dager som god bjørkeved. Far likte det godt.

Om sommeren står jeg av og til på rota og tenker tilbake på Storbjørka. Jeg har plantet en fin rhododendron der nå, men den er ingen fullgod substitutt.

Bjørka ble et savn, det ble liksom et stort hull nede i lunden når den forsvant. Noen år senere hadde imidlertid bestefar fått tak i ei alm. Den skulle plantes litt lengre vest i hagen, ved innkjørselen

som gikk der den gang. Jeg var selvsagt med bestefar. Da alma vel var kommet på plass, sa bestefar at dette kunne med tiden bli en fin erstatning for storbjørka. Han ville aldri få oppleve alma som utviklet stort tre, men hvis jeg stelte godt med den, ville jeg få oppleve et flott tre i hele sin velde. Og bestefar fikk rett. Alma er nå en liten kjempe på 65-70 år. Et flott tre som lever i beste velgående.

Om det var denne episoden som utløste min hageinteresse, eller om det var fellingen av Storbjørka, vet jeg ikke. Det kan være likegyldig også, men hagen som en del av gårdsarven vil jeg hevde ble godt ivaretatt, og utviklet spesielt til glede for bestefar. Og her inntreffer det rare, nemlig at du når ikke til mål. Hagen blir aldri helt ferdig. Dens "liv" utvikler seg, men du rekker med planer og arbeid bare til et nytt og forhåpentlig høyere nivå. Det tok ganske mange år før jeg innså betydningen av denne erkjennelsen.

Mekanisering og utvikling

Jeg tror det var ennå en forskjell på far og bestefar som skulle bety mye for gårdens utvikling. Far var interessert i tekniske ting som brummet. Han hadde sertifikat og var alt vant med bil, og kunne også kjøre en gravemaskin. Bestefar, som ikke hadde sertifikat, var litt skeptisk. Dessuten var han blitt eldre og litt skranten, og så nok ikke klart mulighetene som mekaniseringen i landbruket ville føre med seg.

Like etter krigen var det omtrent ikke en traktor å oppdrive på Strinda. Vi leide inn Tronvik på Reitgjerdet Søndre. Han hadde en diger maskin som hadde digre jernhjul med pigger. Jeg tror det sto International eller Fordson på panseret, ikke ulikt det som sto på traktoren på Bromstad. Du både hørte og så når han kom. Det var godt det ikke var asfaltveier. Han kom alltid når tresking foregikk på jordet. Jeg var litt redd dette uhyret av en maskin, og holdt meg på rimelig avstand.

På 50-tallet begynte det å skje en del med mekaniseringen i landbruket på Strinda. Den første Ferguson – Gråtass – mener jeg kom på gården i 1954. Det var revolusjon det! Men det var ikke traktoren som utgjorde nyvinningen alene, men alt det utstyr som ble utviklet for å nyttiggjøre seg den kraft- og det fremdriftspotensiale traktoren representerte. Trepunktsfeste var en genial løsning som også lot seg standardisere. Vi fikk 2-skjærs plog og harv, og litt senere silosvans. Silolegging var på full fart inn i fjøsdrifta.

Jeg var nå blitt 12 år, ikke så veldig stor for alderen, men stor nok til å rekke clutch og brems på traktoren. Det var nok slik utover på bygdene, at det var den fysiske størrelsen som bestemte når en kunne begynne å kjøre traktor. Slik også med meg, og jeg var både lærevillig og lærenem. Pløyings praksis ble diktert av far og en fyr fra Eikmaskin, (traktorleverandøren). Likeledes med

harvingen. Det skulle ikke gå så lang tid før jeg syntes det ble mer enn nok traktorkjøring. Men det ga en del status i vennekreisen.

Hvorfor kjørte ingen av gårdskarene som jobbet fast og full dag? Den ene var fjøsrøker og hadde sitt arbeid i fjøset, men unntaksvis jobbet han også ute på jordet. Den andre drengen var vanlig gårdsarbeider, og jobbet med det som det var behov for. Arbeidskrafta hadde blitt mer kostbar, lønnsevnene i landbruket var ikke den beste, og den teknologiske utviklingen ga muligheter for en mer mekanisert driftsform. Dessuten var det ikke så lett å få tak i stabil og god arbeidskraft. Hos oss fikk vi i onnene en mer familieintensiv drift, og da rekrutterte vi utover kjernefamilien. Vi startet nå utviklingen mot en gårdsdrift som gikk mot lavere arbeidsintensiv drift, og ble rettet mot avgrensede produksjonsområder. For Valentinlyst betydde det kornproduksjon og gris.

Et par eksempler kan illustrere fars interesse for fornyelse og forenkling. Med høysvansen ble høyvogna og hesten utkonkurrert. Men de første årene var nok ressursgevinsten ganske begrenset. Hesjing foregikk på gammelmåten, med ståltråd som hesjestreng. Høyet ble tatt manuelt ut av hesja, og lå som en lang tarm langs den oppsatte hesja. Et par mann måtte til for å få dette arbeidet til å gli unna. Så startet man på en ende og kjørte høyet sammen til det ble passe stort for et lass. I denne prosessen ble en

del høy liggende igjen, og det ble gjerne raket sammen med silosvansen. Her måtte det skifte av utstyr til om man ikke hadde to traktorer, og det var det jo bortheft med. De første par årene tok vi ned hesja ganske fort, og brukte hjulriva til å ta etterraksten med, men det skapte også brudd og opphold i høykjøringa. Det var jo slik at en måtte utnytte godværet når det var der.

Så fikk far høre om hesjing med papirtau. Jeg minnes det var snakk om vellykkede forsøk i Skåne i Sverige. Dette var lettere og enklere enn den vanlige ståltråden, og så kunne man bare kutte tråden og la den gå i foret. Om kyrne spiste denne hyssingen, ville den bli fordøyd sammen med høyet de spiste. Å bli kvitt ståltråden ville være et godt fremskritt.

Til første slåttonn ble det anskaffet slik papirhyssing fra Felleskjøpet, som også var interessert i å være med på forsøket. Det gikk glimrende til å begynne med, helt til første dag med skikkelig regn. Da datt alle hyssing-hesjene ned. Fuktigheiten gjorde at tauet mistet sin styrke, og fuktig gress er jo helt alminnelig. Det ble uttrykt en del edder og galle der og da, men det var ikke snakk om å gi opp.

Nye tautyper ble forsøkt, og vi endte opp med 3-tråd sisalhamp. Den var sterk nok og smidig. Dessuten fant vi en metode for kutting og sammenbinding av brukt tråd, noe som gjorde at vi kunne bruke den 3 ganger uten problemer. Gjennom erfaring ble metoden forbe-

Høsting av den siste kornåkeren på Valentinlyst (1963), og siste tresking for Massey'en. Bestemor Pauline ser til at landbruksjefen i Sør-Trøndelag, Gunnar Sigstadstø, og hans sønn Harald lager kornband til jul på riktig vis.

dret, og de siste årene vi hadde høyproduksjon greide far og jeg hele høykjøringa alene. Jeg kunne samtidig være på låven og pakke høy. Innen denne artikkelens ramme vil det føre for langt å redegjøre for de praktiske sider av en slik høykjøring, men her følte vi at det var skapt flere gevinster. Metoden fikk aldri noen utbredelse etter det jeg kjenner til, og prisen på tau er nok en av flere årsaker.

Vi var ikke blant de første som kjøpte skurtresker, egentlig litt rart siden far var så interessert i ny teknologi og de muligheter den kunne gi. Det var en stor investering, noe som i seg selv bremsset utviklingen. Dessuten var de store selvgående skurtreskerne – for det var det som var aktuelt – ofte plaget med ulike tekniske problemer. Det var mange områder i maskinen der adkomst var nød-

vendig for smøring, rengjøring og reparasjon. Treskene på markedet var ikke greie i så måte. Så kom det forespørsel fra Fellekjøpet om å prøve en ny modell av Massey Harris. Den var mindre enn de fleste skurtreskene, og hadde flere forenklinger m.h.t. adkomst til de mekaniske delene. Og kanskje best av alt, på toppen, like foran førersete satt en Volkswagen-motor.

Også vi hadde en del innkjøringsproblemer, men dette viste seg å være et bra alternativ for oss. Med denne skurtreskeren skulle vi skjære den siste kornåkeren på Valentinlyst.

Slutten på Valentinlyst som gårdsbruk

I 1958 fikk strindingene se i avisen et oppslag med overskriften "Møkk for

millioner”. Gårdsbrukene hadde fått justert opp sin formuesverdi etter tomtepris til boliger. Flere gårder var ennå uregulert, andre, inklusive Valentinlyst, var delvis regulert. Bestefar døde i 1958 på sensommeren. Det var godt at han ikke fikk oppleve en slik avslutning på sitt livsverk. Dette representerte slutten av Valentinlyst som gårdsbruk. Ekspropriasjon av de første 70 mål kom ganske fort. Den første høyblokka ble det startet bygging av i 1964.

Gårdens nærhet til byen, og et flatt, lett utbyggbart område, gjorde at dette ikke var noen uventet løsning. Det er likevel sterke følelser knyttet til nedlegging av et så godt og levedyktig landbruk gjennom 150 år. Siden kjøp av et nytt gårds-

bruk ikke var aktuelt, var også min skjebne som odelsgutt totalt endret. Nå sto jeg som odelsarving overfor den utfordringen det skulle bli å føre selve gårdsanlegget videre. Men det skulle ennå gå mange år før jeg fikk muligheten til å realisere mine ideer om det. Lærdommen som kom gjennom barne- og ungdomsårene, kan jeg i dag se har betydd mye, og rollen som odelsgutt har nok vært en viktig basis for holdninger og intensjoner jeg har hatt med Valentinlyst.

Nils Estenstad, f. 1942, har vært førsteamanuensis ved Trondheim Økonomiske Høgskole (TØH) fra 1970 til 2004.

Familiebildene er utlånt av forfatteren.

Området ved Valentinlyst gård (1) 12. sept 1968. Gårdsanlegget (2) er lille Reitgjerdet og (3) Søndre Reitgjerdet. I forgrunnen ser vi spor etter uttak av leire til Strinden Teglverk.

Flyfoto tatt av Widerøes Flyveselskap. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.